

**Дэманстрацыйны варыянт работы па вывучэнні
ЧЫТАННЯ І РАЗУМЕННЯ ТЭКСТУ
(IV клас, 2022/2023 навучальны год)
навукова-папулярны текст**

Замкавая гара

Я прачнуўся ў маленькім пакойчыку раённай гасцініцы і адразу пайшоў знаёміцца са старажытным, але для мяне новым горадам.

Браслаў раскінуўся на перашыйку між азёрамі. Вуліца Савецкая цягнецца па беразе возера Навяты, Ленінская – уздоўж возера Дрывяты.

Паміж гэтымі вуліцамі высіцца гара, на якой калісьці знаходзіўся замак. Будоўля ішла доўга – з 1001 да 1054 года. Вакол замка ў часы панавання полацкага князя Брачыслава тут вырасла паселішча. Па імені князя горад спачатку называўся Брачыслаўль, а потым стаў звацца Браслаў.

Замак, як відаць, быў вялікі. (Магчыма, на гары былі нават два замкі.) Знешні выгляд будынка можна прыкладна ўявіць па малюнку Томаша Макоўскага, зробленым больш за 400 гадоў таму. І хоць на ім не перададзены дэталі, усё ж можна ўбачыць агульныя абрысы збудавання.

Малюнак Томаша Макоўскага

Каменна-цагляная кладка

Цяпер тут нічога няма, акрамя белага слупа-абеліска – помніка, пастаўленага на грошы мясцовых жыхароў у памяць пра “народнага доктара” Станіслава Нарбута. Нарбут скончыў Каралеўскі Баварскі і Дэрпцкі ўніверсітэты, меў багатыя веды ў медыцыне, а таксама талент да дыягностыкі захворванняў. Доктар быў чалавекам выключнай дабрыні, які аднолькава шчыра ставіўся да ўсіх людзей, незалежна ад іх веравызнання, нацыянальнасці, багацця або беднасці. З 1879 да 1926 года ён лячыў пацыентаў на браслаўскай зямлі. І з кожным размаўляў на мове, на якой той гаварыў: з беларусам – на беларускай, з палякам – на польскай, з рускім – на рускай, з яўрэем – на ідыш.

Унізе замчышча сёння захаваліся рэшткі мураванай сцяны, якая апаясвала калісьці ўсю гару. Характэрная сярэдневяковая кладка была выканана з каменя і цэгля: вялікія камяні складалі трывалую аснову будынка, а зазор між імі запаўняўся цаглянамі.

Месца для Браслаўскага замка было выбрана вельмі ўдала. Гара пануе над зямлёй і азёрамі, і з вышыні замчышча далёка відаць усё наваколле. Подступы да Браслава ў тых часы лёгка было абараняць, бо натуральнай перашкодай для ворагаў служылі шырокія водныя прасторы. Па возеры ці рацэ было немагчыма незаўважна падабрацца да замчышча.

Вада акружае горад амаль з усіх бакоў. Уражанне такое, быццам знаходзішся на востраве. З гары відаць цэлы ланцуг азёр, малых і вялікіх, доўгіх і круглых. Іх тут каля трохсот. Блакітная нітка рэчкі Друйкі звязвае іх, як пацеркі, у адну агульную водную сістэму. Самае глыбокае возера – Волас Паўднёвы, яго глыбіня ў некаторых месцах дасягае сарака метраў.

Духам старажытных паданняў веяла ад гэтай мясцовасці. Я стаяў на высокай гары, глядзеў на замчышча, на бліскучыя люстры азёр, і ў памяці ўзнікалі радкі старажытных летапісаў, паўставалі вобразы даўніх паселішчаў, эпізоды жыцця полацкага князя Усяслава Чарадзея. (Паводле Віталія Вольскага. “Падарожжа па краіне беларусаў”.)

ЗАДАННІ

1. У якім стагоддзі быў пабудаваны замак у Браславе?

- 10
- 11
- 16
- 17

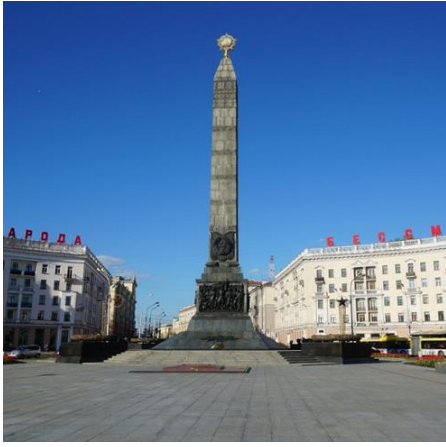
2. На якіх мовах доктар Нарбут гаварыў з пацыентамі?

- рускай, беларускай, польскай, украінскай
- нямецкай, эстонскай, лацінскай, літоўскай
- беларускай, ідыш, польскай, рускай
- польскай, чэшскай, сербскай, славацкай

3. Злучыце стрэлкамі словы з іх значэннямі.

<i>перашыўку</i>	правільнае ўстанаўленне захворвання; пастаноўка дыягназу
<i>дыягностыкі</i>	бусіны, нанізаныя на нітку; бісер, каралі
<i>веравызнання</i>	тонкая палоска зямлі, якая злучае зямлю з паўвостравам
<i>пацеркі</i>	вера, якой трымаецца чалавек; рэлігія

4. Як паводле тэксту выглядае помнік, які паставілі ўдзячныя пацыенты “народнаму доктару”?

1

2

3

4

5. Падпішыце на карце возера згодна са звесткамі з тэксту. Назву напішыце ў белым прамавугольніку.

6. Чаму замак у Брачыслаўлі быў пабудаваны на гары паміж азёр?

- каб з замчышча можна было лавіць рыбу
- каб будынак быў адкрыты ўсім вятрам
- каб можна было лёгка дабрацца да замка па вадзе
- каб замак было лягчэй абараняць ад ворага

7. Дом на колькі паверхаў мог бы схавацца пад вадой у самым глыбокім месцы возера Паўднёвы Волас, калі адзін паверх мае вышыню 3 метры? Запішыце адказ: _____ паверхаў схавалася б пад вадой.

8. Імя славутага полацкага князя Усяслава Чарадзея – Усяслаў Брачыславіч. Кім Усяславу Чарадзею прыходзіцца заснавальнік Браслава?

- бацькам
- сынам
- братам
- дзедам

9. У перакладзе з літоўскай мовы Друйка (або Друя, Друја) азначае “азёрная рэчка”. Карыстаючыся звесткамі з тэксту, растлумачце, чаму ў гэтай ракі такая назва. Запішыце адказ: _____

_____

_____.

10. Размяркуйце апісанья падзеі ў тым парадку, у якім яны адбываліся ў гісторыі – ад даўніх да нядаўніх. Парадак падзей пазначце ў пустых клетачках лічбамі ад 1 да 4.

- маляванне замка Томашам Макоўскім
- праца доктара Нарбута ў Браславе
- прыезд героя твора ў Браслаў
- пачатак будоўлі браслаўскага замка